

sl

Evropska unija
Regionalna politika

info regio

| Št. 14 | september 2004 |

Panorama

Kohezijski sklad

Krepitev evropskega sodelovanja

Kazalo

Kohezijski sklad *Krepitev evropskega sodelovanja*

Razvoj Kohezijskega sklada

Čeprav je tesno povezan z družino strukturnih skladov, je Kohezijski sklad prej njihov "bratranec" kot "brat". Vse od leta 1994 ohranja cilje in posebne oblike izvajanja ob visoki stopnji koordinacije z Evropskim skladom za regionalni razvoj. Po desetih let se za Kohezijski sklad začne novo obdobje, saj se je 1. maja 2004 EU pridružilo deset novih držav upravičenk do sredstev iz tega sklada.

Odkrivanje članice: Poljska

Štiri leta programa ISPA: od predpristopnega obdobja do kohezije

Predpristopni strukturni instrument (ISPA) in Kohezijski sklad imata veliko skupnih točk, ker temeljita na enakem konceptu. Od ustanovitve leta 2000 je ISPA sofinanciral več kot 300 velikih projektov na področju prometne in okoljske infrastrukture v državah kandidatkah iz srednje in vzhodne Evrope.

ISPA v praksi: Madžarska, Slovenija, Bolgarija, Romunija

Galicija (Španija): konec križev in težav z odpadki

Po številnih ekoloških katastrofah in da bi zadostila evropskim okoljskim predpisom glede trajnostnega razvoja, je Galicija začela izvajati obsežen program za ravnanje z odpadnimi vodami in trdimi odpadki. Kohezijski sklad financira levji delež potrebnih investicij.

Odkrivanje članice: Irska, Portugalska

Kohezijski sklad v praksi: Grčija, Irska, Portugalska, Španija

03

08

09

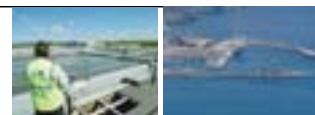
13

14

17-18

19

Fotografije (strani): Evropska komisija (1, 5, 9, 11, 12), SOGAMA (3, 7), Aguas do Zêzere SA (5, 19), EYDE-PATHE (6, 19), Ayuntamiento de La Coruña (7, 14, 16), Poland's National Fund for Environmental Protection and Water Management (8), CCCMM (15), Limerick Main Drainage (17), Portos da Madeira (18), nosilci projekta (13, 19).

Naslovnica: Most na reki Boyne v Droghedi (Irska), katerega izgradnjo je sofinanciral Kohezijski sklad.

Odgovorni izdajatelj: Thierry Daman, Evropska komisija, Generalni direktorat za regionalno politiko

Ta revija je natisnjena na recikliranem papirju in izhaja v angleščini in francoščini.

Tematski dosje je na voljo v 19 jezikih Evropske Unije na spletni strani
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_fr.htm

Besedila te publikacije niso pravno zavezujoča.

Razvoj Kohezijskega sklada

John Walsh ⁽¹⁾

Prihod vlaka z odpadki v okoljski kompleks Cerceda (Španija), ki ga je sofinanciral Kohezijski sklad

Čeprav je tesno povezan z družino strukturnih skladov, je Kohezijski sklad prej njihov "bratranec" kot "brat". Vse od leta 1994 ohranja cilje in posebne oblike izvajanja ob visoki stopnji koordinacije z Evropskim skladom za regionalni razvoj. Po desetih let se za Kohezijski sklad začne novo obdobje, saj se je 1. maja 2004 EU pridružilo deset novih držav upravičenk do sredstev iz tega sklada.

Za programsko obdobje 2007-2013 Komisija predlaga prilagoditev pravil izvajanja splošnim pravilom programiranja. Kljub temu naj bi sklad ohranil ključne značilnosti. Kohezijskemu skladu se obeta posvojitve s strani njegovih "staršev" in preselitev v domače ognjišče.

Nastanek Kohezijskega sklada je spodbudila zanimiva dilema. Da bi enotni trg deloval, morajo najmanj razvite države članice veliko vlagati in si na ta način povečati zmožnost rasti. Sem spadajo tudi zajetna dodatna vlaganja v gradnjo, obnovo in modernizacijo infrastrukture. Po drugi strani pa morajo te države, če se želijo vključiti v evroobmočje, zmanjšati proračunski primanjkljaj in nadzorovati javni dolg. Od njih se torej zahteva nadzor javnih financ in povečanje investicij.

Rešitev te dileme je prinesla Maastrichtska pogodba, ki je predvidela ustanovitev novega sklada za finančno pomoč najmanj razvitim državam članicam: Kohezijskega sklada.

Z njegovo pomočjo so štiri prvotne države prejemnice sredstev (Španija, Portugalska, Irska in Grčija) izpolnile konvergenčne kriterije gospodarske in monetarne Unije ter nadaljevale z vlaganji v infrastrukturo.

V nadaljevanju bom predstavil razvoj pravil izvajanja tega edinstvenega sklada. Medtem ko so osnove v za-

⁽¹⁾ Administrator, Generalni direktorat Evropske komisije za regionalno politiko.

dnjih 10 letih ostale večinoma enake, so spremembe, nastale iz izkušenj v obdobju 1994-1999, spodbudile Svet EU, da je leta 1999 v zakonodajo vnesel nekaj izboljšav. Sčasoma je tudi Komisija prilagodila svojo politiko in postopke v zvezi z vodenjem projektov. Nova, izboljšana pravila bodo v uporabi v desetih novih državah članicah v obdobju 2004-2006 in pri projektih, ki jih že pokriva predpristopni instrument (ISPA)². Delovanje Kohezijskega sklada v naslednjem programskem obdobju pa se bo verjetno precej spremenilo.

Posebnosti Kohezijskega sklada: 1994

Kohezijski sklad ni bil deležen večjega zanimanja raziskovalcev in javnosti, kot na primer njegov "bratranec", Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRS). Njegovo neprepoznavnost lahko pojasnimo z dejstvom, da so le štiri države od petnajstih prejemale pomoč Sklada in da je deloval precej specifično, predvsem glede ciljev in izvajanja.

Kohezijski sklad je bil ustanovljen 16. aprila 1994³ s sprejetjem uredbe Sveta EU. Že od začetka se razlikuje od strukturnih skladov po nekaterih posebnostih:

- > Kohezijski sklad podpira projekte v državah prejemnicah pomoči brez notranjega regionalnega razlikovanja.
- > Njegov mehanizem financiranja je makroekonomsko pogojen. Bistveno je, da države članice omejijo javnofinancijski primanjkljaj na določeno raven in tako izpolnijo enega od pogojev za vstop v evroobmočje. Ker je bil cilj ustanovitve Sklada nadomestitev nacionalnih javnofinancijskih izdatkov, pogoji preverjanja dodatnosti niso enaki kot pri strukturnih skladih.
- > Pomoč je namenjena uresničevanju ciljev akcijskega programa za okolje in izgradnji vseevropskega prometnega omrežja.
- > Razdelitev sredstev med projekti na področju okolja ter prometa mora biti uravnotežena. Komisije je določila polovično razdelitev (50:50) pomoči med obema področjema.
- > Komisija odobri sredstva po načelu "projekt za projekt" na podlagi zahtev držav članic. Praviloma morajo upravičeni stroški projekta znašati vsaj 10 milijonov evrov.

Razvoj predpisov o izvajanju

Spremenjena uredba o Kohezijskem skladu iz leta 1999⁴ podarja potrebo po bolj strateškem pristopu in po konsistentnosti projektov s splošno strategijo o okolju in prometu na administrativni in področni ravni. Komisija je zavzela stališče, da je potrebno to strategijo natančneje opredeliti in vnesti v eno ali več "strateških okvirov" v vsaki državi upravičenki. Ta in drugi izvedbeni predlogi so podrobno predstavljeni v *Vodiču po Kohezijskem skladu* iz leta 2000⁵. Dokument vsebuje tudi:

- > usmeritve Komisije glede prioritet Kohezijskega sklada na področju okolja in prometa
- > ukrepe za privabitev zasebnih virov financiranja
- > spodbude za sklepanje javnozasebnih partnerstev, kar bi povečalo učinek finančnih sredstev Unije in povečalo število financiranih infrastrukturnih projektov
- > nekatere ukrepe za racionalizacijo upravljanja sklada, kar predstavlja tudi novi obrazec za sodelovanje na natečaju.

Ostale spremembe v delovanju Sklada od leta 1999 lahko označimo kot izboljšave pravil o vodenju projektov in razjasnitev politike Komisije glede ocenjevanja in vodenja projektov.

Predpisi Komisije za obdobje 2000-2004 prinašajo nekaj sprememb na področju:

- > finančnega upravljanja, nadzora in postopkov finančnih korekcij (2002);
- > pravila o merilih za pridobitev pomoči, ki se bolj približujejo merilom strukturnih skladov (2003);
- > poenostavitve pravil o informacijah in obveščanju (2004).

Ti predpisi so poenostavili postopek odobritve vsakega projekta in približali režim izvajanja Kohezijskega sklada režimu strukturnih skladov.

Politika in praksa Komisije pri ocenjevanju velikih projektov v okviru Kohezijskega sklada in strukturnih skladov sta se z novo izdajo publikacije *Priročnik za analizo stroškov-prednosti investicijskih projektov*⁶ v letu 2002 precej poenostavili.

⁽²⁾ Glej naslednji članek.

⁽³⁾ UL L 130, 25.5.1994, str.1

⁽⁴⁾ http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reglem_en.htm

⁽⁵⁾ na voljo v francoščini, angleščini, grščini, portugalsčini in španščini. http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/working/sf2000_en.htm

⁽⁶⁾ http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/cost/guide02_en.pdf

Obveščanje o Kohezijskem skladu: nova uredba

Tako kot pri strukturnih skladih, morajo biti tudi projekti, ki jih financira Kohezijski sklad, javni in dostopni. Nova uredba s tega področja, sprejeta leta 2004, precej poenostavlja ukrepe Odločbe (ES) št. 455/1996, ki so bili v uporabi vse do danes.

Nova Uredba (ES) št. 621/2004 govori zlasti o dveh ključnih sporočilih, ki naj bi oblikovali poročanje o Kohezijskem skladu, in sicer:

- > projekt, podprt s strani Kohezijskega sklada, prispeva k zmanjšanju socialnih in gospodarskih razlik med državljani EU,
- > izvedbo projekta je finančno omogočil Kohezijski sklad.

Poleg razlage konkretnih posledic projekta vsebuje prvo sporočilo tudi cilj evropskih ukrepov: Unija spodbuja enakost med državljani. Termin "državljan" ni samo olepševalna forma: končni prejemnik sporočila – državljan – se mora počutiti nagovorjenega.

Sporočila so lahko oblikovana tudi drugače. Tako ni prepovedana uporaba enostavnih in vabljivih fraz. Obe sporočili naj bosta podprti s prikazom zastave EU. Uredba določa še stike z mediji in nameščenje reklamnih panojev in plakatov.

Konec obdobja 1993-1999 so pri Kohezijskem skladu, tako kot pri strukturnih skladih, zabeležili velik delež neporabljenih sredstev. Na koncu leta 2000 je skupni znesek teh sredstev znašal že 120 % proračuna sklada za leto 1999.

Za rešitev tega problema je Komisija odprla aktiven dialog z vsemi državami članicami z namenom pospešitve zaključevanja projektov. Da bi izboljšala kakovost projektov in črpanje sredstev, je leta 2002 Komisija obvestila države prejemnice pomoči, da je sprejela ukrep za zmanjšanje morebitnih sprememb pri odobritvi⁷. Konec leta 2003 se je delež neporabljenih sredstev zmanjšal na 40 % proračuna 1999.

Izzivi za prihodnost

Kohezijski sklad je začel delovati s štirimi državami z bruto nacionalnim proizvodom (BNP) na prebivalca nižjim od 90 % povprečja v EU. Z revizijo meril za pridobitev pomoči v letu 2003⁸ je diplomirala prva študentka iz "razreda 1993": z BDP-jem, ki je znašal 101 % povprečja v EU-15 v letih 2000-2002, je Irska presegla prag in tako od leta 2004 ni več upravičena do finančne pomoči. Omejitev na tri države upravičenke je hitro nadomestila razširitev na deset novih držav članic, ki so se Uniji pridružile 1. maja 2004.

Ker je več kot polovica članic EU-25 neposredno vključena v dejavnost Kohezijskega sklada, se je njegov pomen precej povečal. Tako je narasel tudi delež sredstev tega sklada, ki je na voljo vsaki novi državi članici. Irska je v obdobju 1994-99 prejela skupno 7 840 milijonov evrov, od tega 1 490 milijonov evrov (današnje cene) oz. 19 % v okviru Kohezijskega sklada. V novih državah članicah znaša delež Kohezijskega sklada v povprečju 35 %.

Portugalska: izgradnja čistilne naprave s pomočjo Kohezijskega sklada

⁽⁷⁾ http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/orient_en.htm

⁽⁸⁾ Poročilo Komisije K(2004)191 z dne 24. marca 2004.

Relativni delež Kohezijskega sklada v novih državah članicah za obdobje 2004-2006

V mio EUR	Skupni znesek	Kohezijski sklad	Delež
Češka	2 621,2	936,1	36%
Estonija	695,1	309,0	44%
Ciper	113,4	53,9	48%
Latvija	1 164,3	515,4	44%
Litva	1 537,7	608,2	40%
Madžarska	3 207,4	1 112,7	35%
Malta	88,7	21,9	25%
Poljska	12 809,7	4 178,6	33%
Slovenija	456,3	188,7	41%
Slovaška	1 757,4	570,5	32%
SKUPAJ	24 451,2	8 495,0	35%

Izvajanje ukrepov Kohezijskega sklada, ki ima letno na voljo skoraj trikratni proračun nekdanjega instrumenta ISPA, predstavlja znatno povečanje aktivnosti v novih državah članicah. Po izkušnjah Komisije in držav upravičenk z delovanjem instrumenta ISPA je jasno, da bo priprava zadostnega števila kakovostnih projektov izziva tako za nacionalne oblasti kot tudi Komisijo. Iz tega razloga je slednja leta 2004 predlagala nov dialog, ki bo okrepil sposobnost držav upravičenk za absorbiranje in vodenje razpoložljivih sredstev EU. Države upravičenke bodo same določile potrebne ukrepe. Pri tem morajo upoštevati posebne okoliščine in posvetiti pozornost naslednjim fazam: snovanju, izbiri, pripravi in določitev vrednosti projektov.

Kohezijski sklad in promet: odsek avtoceste Patras-Atene-Solun (Grčija)

Dolgoročni razvoj: 2007-2013

Evropska komisija je v Tretjem poročilu o koheziji⁹ predvidela združitev dejavnosti Kohezijskega sklada in strukturnih skladov. Komisija je že pripravila nov zakonski okvir o izvajanju ukrepov Kohezijskega sklada in strukturnih skladov v programskem obdobju 2007-2013.

Predlog Komisije ohranja posebne cilje Kohezijskega sklada, še posebej makroekonomsko pogojenost pomoči, prag upravičenosti 90 % BNP in področno omejenost sredstev. V predlogu je zajeta korenita reforma izvajanja: financiranje po projektu bo nadomestilo financiranje po programu. Predlog pa določa tudi skupna izhodišča Kohezijskega sklada in Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR):

- > koordinacija z ESRR na strateški ravni bo potekala v okviru ustreznih projektov. V nacionalnih programih opredeljena pomoč Kohezijskega sklada pa naj bo ločena od prioritete ESRR;
- > za ocenjevanje in nadzor ustreznih programov bodo uporabljali skupni sistemi (merila za izbiro, kazalci, nadzorni odbori, itd.);
- > merila za pridobitev pomoči ESRR in Kohezijskega sklada bodo določena v okviru splošne zakonodaje EU, posebne omejitve pa v zakonodaji ustreznega sklada;
- > merila za upravljanje in nadzor finančnih sredstev bodo poenotena (npr. samo ena obveza na sklad letno);
- > za pospešitev uporabe sredstev Kohezijskega sklada bodo uvedeni finančni ukrepi in finančna disciplina strukturnih skladov (letne obveze programa ter samodejno prenehanje obveznosti).

Programiranje Kohezijskega sklada napoveduje novo ravnotežje v odnosih med državami upravičenkami in Komisijo na področju izvajanja ukrepov Sklada.

Države članice bodo v okviru svojih nacionalnih programov po lastni presoji izbirale projekte za dodelitev pomoči Kohezijskega sklada. Hkrati bodo morale upoštevati področne cilje Sklada in nekatere predpise o upravičenosti izdatkov. S tem se bo število projektov, ki potrebujejo odobritev Komisije precej zmanjšalo. Le še v primeru obsežnih projektov bodo morale države članice Komisijo zaprositi za odobritev deleža financiranja. Sprejetje skupnih programskih predpisov bo imelo za posledico poenostavljeno vodenje ukrepov ESRR in Kohezijskega sklada.

Ta pristop bo prinesel večjo odgovornost organov vodenja na področju izbire, ocenjevanja, analize, nadzora, vodenja in hitrosti izvajanja ukrepov, s čimer se bo moč izogniti izgubi pomoči. Glede na naravo ukrepov Kohezijskega sklada

⁽⁹⁾ Tretje poročilo o ekonomski in socialni koheziji, 2004, stran XXXV.

Okoljski kompleks Cerceda (Španija)

– gradnja infrastrukture – uvajanje finančne discipline ne bo potekalo povsem brez težav. Kot se je pokazalo pri tekočih programih, pomeni tovrstna disciplina spodbudo za hiter začetek izvajanja programov in zgodnjo uresničitev ciljev.

Namen predlogov Komisije je doseganje optimalne koordinacije med ESRR in Kohezijskim skladom, enako obravnavanje skladov glede na finančno upravljanje in harmonizacija predpisov o izvajanju, kar bo nacionalnim oblastem omogočilo poenostavitev postopkov vodenja.

Glavne ugodnosti Kohezijskega sklada

Kohezijski sklad je pomagal štirim prvotnim upravičenkam pri izpolnjevanju meril za vstop na evroobmočje. Ne katere druge ugodnosti Kohezijskega sklada so navedene v spodnjih tabelah.

Obveze do sedaj (2004)

DRŽAVA	1993-1999		2000-2003	
	mio EUR	%	mio EUR	%
Grčija	2 998	17,9	1 767	16,1
Španija	9 251	55,2	6 795	61,8
Irska	1 495	8,9	584	5,3
Portugalska	3 005	17,9	1 848	16,8
SKUPAJ	16 749		10 994	

Štiri upravičenke so do zdaj prejele 27 000 milijonov evrov. Poudarek je bil na posodobitvi infrastrukture.

Prednostne investicije 1993-1999 (%)

	Grčija	Španija	Irska	Portugalska	Vse
OKOLJE	48,8	50,3	50,0	51,9	50,3
Oskrba s pitno vodo	20,5	13,1	16,8	16,9	15,4
Čiščenje voda	23,7	22,4	32,1	18,4	22,8
Trdni odpadki	0,7	5,2	0,6	14,6	5,7
Ostalo	4,0	9,7	0,4	2,1	6,4
PROMET	51,2	49,7	50,0	48,1	49,7
Ceste	27,8	28,2	37,4	28,5	28,1
Železnica	19,8	20,1	9,5	11,1	16,8
Zračni/pomorski	13,8	1,1	2,8	8,5	4,4
Ostalo	1,3	0,3	0,4	0,0	0,4

Na splošno so države upoštevale zahtevano ravnotežje 50:50. Z redkimi nacionalnimi izjemami sta bili najpomembnejši področji ceste in čiščenje odpadnih voda.

Število odobritev pomoči

	1993-1999	2000-2003	Skupaj
Grčija	77	86	163
Španija	371	270	641
Irska	116	9	125
Portugalska	149	65	214
SKUPAJ	713	430	1 143

Število odobritev prikazuje bodisi posamezne projekte oz. faze projektov bodisi skupine projektov. V letu 2003 je Komisija pripravila naknadno evalvacijsko študijo o zaključenih projektih v vseh štirih državah prejemnicah sredstev Kohezijskega sklada. Tako naj bi ugotovila, v kakšni meri so bili prvotni cilji izpolnjeni. Rezultati študije naj bi bili znani do konca leta 2004.

Odlagališče odpadkov v La Coruñi (Španija)

Poljska

“Kohezijski sklad na Poljskem – kriteriji za izbiro projektov”

Vse kaže, da bo Kohezijski sklad igral pomembno vlogo pri izvajanju evropskega pravnega reda na področju okolja na Poljskem. Po predvidevanjih bo v obdobju 2003-2010 okoli 19 % stroškov za investicije na področju mestne okoljske infrastrukture kril prav Kohezijski sklad¹.

Ker število potencialnih projektov in njihove finančne razsežnosti močno presegajo zmoglosti Kohezijskega sklada, je potrebno uvesti transparentni sistem za izbiro projektov. Metodološko sta možna dva pristopa:

- (1) Projekti se izbirajo na podlagi podrobnega nacionalnega programa za posamezno področje⁽²⁾ je. Ti programi morajo odsevati investicijske potrebe in vsebovati seznam projektov, potrebnih za izpolnjevanje zahtev oz. direktiv EU.
- (2) Če nacionalni programi in sezname potrebnih projektov niso izdelani, se projekti ocenijo na podlagi klasifikacije oz. v skladu z ustreznimi merili.

Težnje pri ocenjevanju projektov na Poljskem danes ne odražajo povsem navedenih pristopov. Obstaja

močna politična zavzetost za uporabo vseh razpoložljivih sredstev Kohezijskega sklada. Rezultat tega so odločitve, ki vedno ne spodbujajo mehanizmov za učinkovitost in financiranje najbolj nujnih okoljskih projektov, s katerimi bi zagotovili skladnost z evropskimi direktivami². Nacionalni programi (razen nacionalnih programov za čiščenje odpadnih voda)

Szczecin: izgradnja črpalne postaje s sredstvi programa ISPA

Krzysztof Berbeka,
doktor ekonomskih
znanosti, Univerza v
Krakovu

Andrzej Gula, Institut za
gospodarjenje z okoljem,
CEE Bankwatch Network

bi lahko bili bolj natančni in jasno določali izvajanje projekta. Število na razpisu Sklada predstavljenih projektov se je relativno povečalo, medtem ko kakovost in prepričljivost močno nihata.

Postopek vrednotenja bi moral temeljiti na bolj ustreznem sistemu, ki bi zahteval merila za razvrščanje projektov. Zdajšnje postopke bi bilo treba spremeniti, tako da bi povečali transparentnost in odgovornost ter uvedli primerljivost. Vpeljava takega sistema bi mestnim oblastem omogočila združevanje prioritet Kohezijskega sklada znotraj projektov samih.

Pomembno vprašanje je tudi način izbire projektov. Sedaj nam manjka strateški pristop, ki bi temeljil na združenem izvajanju evropskega pravnega reda na področju okolja. Dodeljevanje finančnih sredstev bi moralo dajati prednost finančnim potrebam programov, ki so izdelani v okviru okoljskih direktiv. Popravki s strani Kohezijskega sklada odobrenih sredstev bi morali zagotoviti financiranje trenutno zastavljenih področij (na primer ravnanje z odpadki³). Vsekakor je potrebno upoštevati, da omenjeni pristop ne bo učinkovit, če ne bodo vzpostavljeni ustrezni pravni vzvodi.

Ker bodo ukrepi Kohezijskega sklada v prihodnjem programskem obdobju sledili načelu “en sklad, en program”, je potrebno še bolj okrepiti aktivnosti za izboljšanje postopkov izbire projektov.

Kontakt: andgula@iee.org.pl ali berbekak@ae.krakow.pl

⁽¹⁾ Izračun temelji na potrebnih investicijah mest na področju čiščenja voda in ravnanja z odpadki. V njem so združena predvidena plačila (sem so vključene tudi zamude pri črpanju sredstev iz skladov). Velja domneva, da bo v prihodnjem obdobju raven državnih in evropskih sredstev ostala na enaki ravni kot v letih 2004–2006.

⁽²⁾ Tako financiranje velikih objektov za čiščenje industrijskih odpadkov (bazeni za čiščenje) ne upošteva prehodnih obdobj pri izvajanju evropskega pravnega reda na področju okolja.

⁽³⁾ Berbeka, K., Finančni tokovi za izvajanje okoljskih direktiv EU na Poljskem, v Litvi, Latviji in Estoniji, Institut za gospodarjenje z okoljem, september 2003.

Štiri leta programa ISPA: od predpristopnega obdobja do kohezije

Willem Kuypers ⁽¹⁾

Ker temeljita na enakem konceptu, imata predpristopni strukturni instrument (ISPA) in Kohezijski sklad veliko skupnih točk. Od ustanovitve leta 2000 je ISPA sofinanciral več kot 300 velikih projektov na področju prometne in okoljske infrastrukture v državah kandidatkah iz srednje in vzhodne Evrope.

ISPA je eden od treh instrumentov (ISPA, PHARE in SAPARD), ki so del predpristopne strategije za obdobje 2000-2006, sprejete decembra 1997 na vrhu Sveta EU v Luksemburgu. Ustanovljen je bil za pomoč pri financiranju infrastrukturnih projektov v okviru evropskih prioritet na področju okolja in prometa v desetih srednje- in vzhodnoevropskih državah kandidatkah². Njegov letni proračun v višini več kot 1 milijarde evrov je bil razdeljen na podlagi števila prebivalstva, površine in BDP na prebivalca. Štiri leta po ustanovitvi instrumenta ISPA se je pomoč zvišala na 7 milijard evrov, skupna vrednost projektov pa znaša 11,6 milijarde evrov.

Med leti 2000 in 2003 je ISPA financiral več kot 200 okoljskih projektov, povezanih predvsem z oskrbo pitne vode, kanalizacijskim omrežjem, čiščenjem odpadnih voda in ravnanjem z odpadki. Ti ukrepi so pripomogli tudi k pripravi držav kandidat na izvajanje evropske okoljske zakonodaje in pospešili morebitne reforme.

Na področju prometa je ISPA pomagal pri razvoju prihodnjega čezevropskega prometnega omrežja (RTE-T). Podprl je medsebojno povezovanje in interoperabilnost omrežij znotraj držav kandidat, kot tudi med omenjenimi omrežji in omrežji Unije. Prednost je dobilo več kot 100 infrastrukturnih projektov na panevropskih prometnih koridorjih – vključno s čezmejno

⁽¹⁾ Geografski poročevalec, Generalna direkcija za regionalno politiko, Evropska komisija.

⁽²⁾ Bolgarija, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Poljska, Romunija, Slovaška in Slovenija.

infrastrukturo – kot so železniške povezave, ceste, letališča, sistemi za nadzor prometa itd.

Že od začetka so bila sredstva ISPA enakomerno razdeljena na področje okolja in prometa, znotraj slednjega pa se dobile prednost železnice, kot bolj trajna vrsta prometa od cestnega.

Poleg investicij v infrastrukturo je program nudil tudi različne oblike tehnične pomoči v skupni višini 200 milijonov evrov. Ta pomoč je bila namenjena področjem, na katerih so imele države prejemnice težave pri izvajanju evropske zakonodaje. Na ta način sta se izboljšali pripravljenost in sposobnost nacionalnih organov za pravo in izvajanje okoljskih projektov. ISPA je spodbudil decentralizacijo nakupov in finančnega upravljanja. V državah prejemnicah so bile opravljene številne revizije z namenom vrednotenja in izboljšanja sistemov vodenja in finančne kontrole.

V splošnem je bil cilj teh ukrepov seznanitev držav ISPA z načeli in postopki financiranja v EU in priprava na učinkovito upravljanje s strukturnimi sredstvi po pristopu, še posebej s sredstvi Kohezijskega sklada.

Programiranje in financiranje investicij

Projekti so morali biti v skladu s področnimi strategijami, zapisanimi v nacionalnih programih. S pomočjo teh strategij so se oblikovale srednjeročne investicijske prioritete in merila za izbor na vsakem od obeh področij.

Investicijska vrednost projekta je znašala najmanj 5 milijonov evrov, projekti pa so se lahko povezali, če so imeli enak funkcionalni, geografski ali gospodarski cilj. Povprečni proračun financiranih projektov se je povečal na 33 milijonov evrov. Na Poljskem smo izvedli dva večja projekta, prvega z investicijsko vrednostjo 340 milijonov evrov za elektrifikacijo in posodobitev železnice in drugega z vrednostjo 288 milijonov evrov za izboljšanje kakovosti vode.

Komisija je ocenila tehnične, gospodarske in finančne vidike vsakega projekta na razpisu. Po potrebi se je naslonila na zunanjo ekspertizo mednarodnih finančnih institucij, kot sta Evropska investicijska banka in Evropska banka za obnovo in razvoj, ki sta tudi končni partnerici instrumenta ISPA pri financiranju posojil.

Pred odobritvijo pomoči se je Komisija posvetovala z odborom ISPA za vodenje, v katerem so sedeli predstavniki 15 držav članic EU. Delež pomoči je bil odvisen od številnih pogojev in zahtev. Največji delež dodeljene pomoči je znašal 75 %, povprečni pa okoli 65 %.

Učenje skozi prakso

Kakovost priprave, tako kot pri vsakem infrastrukturnem projektu, določa čas, potreben za izvedbo razpisa in del. Bolj ko so projekti skrbno pripravljene in dodelani, hitreje

in enostavneje bo prišlo do podpisa pogodb in izplačil. Seveda pa se izkušenj na tem področju ne da pridobiti od danes na jutri, ampak postopoma. To še posebej velja za upravičenke, ki niso seznanjene niti z mednarodnimi tehničnimi standardi, niti s pravili in postopki plačil ter postopki za zagotavljanje enakopravne dostopnosti, enakopravnega obravnavanja in transparentnosti za posameznike in podjetja.

Iz tega razloga se ISPA izvaja s pomočjo sistema, ki omogoča vnaprejšnje preverjanje izvedb razpisov in podpisov pogodb (predhodna potrditev) s strani delegacij Evropske komisije v državah upravičenkah. Ker se je izpolnjevanje pravnih zahtev na področju javnih naročil izkazalo za precejšen izziv, je Komisija izpopolnila različne oblike tehnične pomoči, ki so pripomogle k izboljšanju usposobljenosti, delovanja in postopkov upravičenk.

Pogoji za uspeh

Napredek in učinkovitost izvajanja projektov ISPA so nadzirali in ocenjevali na več načinov: z rednimi sestanki, poročili o nadzoru s strani organov izvajanja, revizijami pomoči in obiski predstavnikov Komisije na kraju samem. Formalni nadzor je bil zagotovljen s sestanki nadzornega odbora ISPE, ki so bili organizirani dvakrat letno v državah upravičenkah. Pomembno vlogo pri vsakodnevem nadzoru vodenja in izvajanja ukrepov ISPA so igrale delegacije Evropske komisije.

Iz navedenega lahko zaključimo, da je večina držav upravičenk precej napredovala pri praktičnem vodenju in izvajanju projektov ISPA. Sčasoma so tudi bolje spoznale standarde in postopke klasičnih instrumentov evropske kohezijske politike, kot so Kohezijski sklad in strukturni skladi.

Poleg tega so vložile precejšen trud v vzpostavitev sistemov za nadzor in finančno kontrolo evropske pomoči. Ti sistemi so včasih celo bolj dovršeni kot sistemi v starih državah članicah. To pomeni, da so različni ukrepi, ki jih je Komisija sprejela v podporo oblastem, zadolženim za programiranje, izvajanje, vodenje in finančno kontrolo, obrodili sadove.

Kljub vsemu je treba odpraviti še nekaj slabosti, če želimo imeti zares učinkovit in zanesljiv sistem vodenja in finančne kontrole. Nekatere države tako še vedno ne zagotavljajo dovolj finančnih sredstev in ljudi za načrtovanje, pripravo in vodenje s strani EU financiranih ukrepov. Kot primer lahko navedemo velik odliv uradnikov s področja varovanja okolja zaradi nizkih osebnih dohodkov. Usposobljenost osebja za vodenje zapletenih infrastrukturnih projektov ni vedno na zahtevani ravni, zlasti kar zadeva postopke razpisa in sklepanja pogodb.

Čistilna naprava v Sloveniji, zgrajena s pomočjo programa ISPA

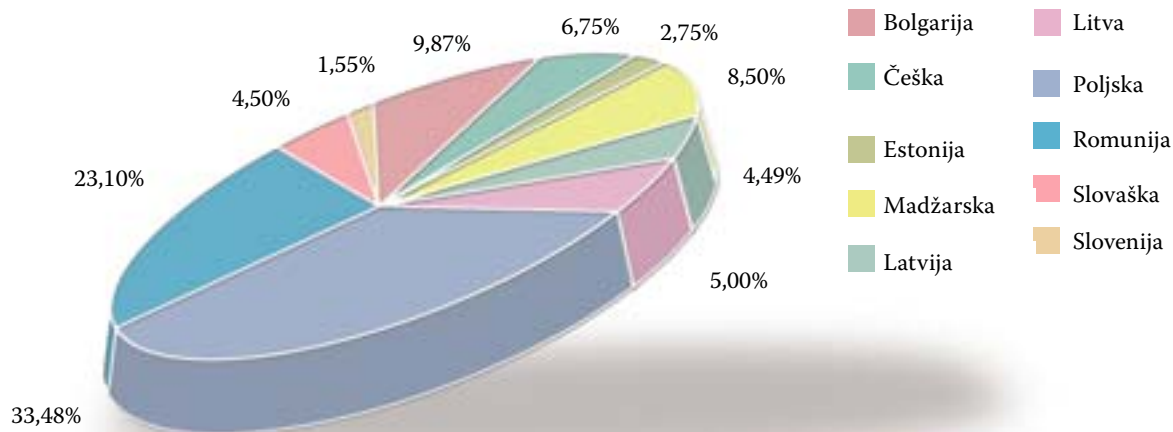
Od programa ISPA do Kohezijskega sklada

1. maja 2004 je ISPA prenehala obstajati za osem novih držav članic iz srednje in vzhodne Evrope. Če njihov bruto nacionalni proizvod na prebivalca ne presega 90% povprečja EU, so upravičene do sredstev iz Kohezijskega sklada. Ta instrument evropske kohezijske politike, ki je služil kot model za oblikovanje instrumenta ISPA, omogoča financiranje investicij v okoljsko in prometno infrastrukturo.

Tekoči projekti ISPA so prešli pod okrilje Kohezijskega sklada, zato bo tudi njihovo dokončanje potekalo v skladu z novimi pravili. Na vrhu EU v Kopenhavnu decembra 2002 so sklenili, da bosta Bolgarija in Romunija še naprej deležni pomoči programa ISPA. Dodeljena sredstva bodo postopoma naraščala vse do konca leta 2006.

V okviru Kohezijskega sklada se bo pomoč za nove države članice srednje in vzhodne Evrope povečala za več kot trikrat: od 0,75 milijarde evrov na leto v okviru ISPA, do 2,8 milijarde evrov letno za obdobje 2004-2006. Znatno delež povečanega proračuna bo namenjen obvezam za tekoče projekte, ki jih je Komisija odobrila pred januarjem 2004. Kljub temu je potrebno pripraviti nove investicije, ki bodo služile kot rezervni projekti za zagotovitev črpanja sredstev iz Sklada. ISPA zahteva podobno tudi od Bolgarije in Romunije.

ISPA: razdelitev po državah (obveze iz obdobja 2000-2003)

Okolje in promet: prihodnji izzivi

ISPA je pospešila reforme in izgradnjo osnovne infrastrukture na področju okolja in prometa, a jo od prave konvergence s predpisi EU loči še nekaj pomembnih investicij.

Na področju varovanja okolja je bil v vseh državah kandidatkah nedvomno dosežen precejšen napredek, tako v novih državah članicah kot tudi v Bolgariji in Romuniji.

V desetih letih so se okoljske razmere izboljšale, predvsem na področju kakovosti zraka in onesnaževanja voda. Vsebnost glavnih škodljivih snovi v zraku se je zmanjšala za 60-80 %, strupenih kovin za 50 %, onesnaženost voda z organskimi snovmi pa za 80 %. Delež prebivalcev in industrije, katerih odplake čistijo čistilne naprave, se je od začetka 90. let podvojil.

Vendarle pa prevladujejo ocene, da bodo morale za popolno skladnost s pravnim redom EU na področju varovanja okolja nove države članice za to področje v prihodnjih letih nameniti povprečno od 2 do 3 % njihovega BDP. Ker so sedanja finančna sredstva pogosto precej pod omenjenim pragom, lahko manko zapolniti Kohezijski sklad in Evropski sklad za regionalni razvoj. Do konca sedanjega proračunskega obdobja leta 2006 naj bi evropska pomoč na področju varovanja okolja – okoli 8 milijard evrov – predstavljala približno 10 % vseh potrebnih investicij.

Svet EU in Evropski parlament sta aprila 2004 potrdila nove smernice za čezevropsko prometno omrežje (smernice RTE-T) v razširjeni EU. V teh smernicah je objavljen seznam 30 prioritarnih projektov evropskega pomena (9 jih je namenjenih za prometne povezave med novimi državami članicami), ki naj bi jih dokončali do leta 2020.

Cilj projektov je zagotovitev trajnostnih prometnih sredstev in konceptov mobilnosti s poudarkom na vlaganju v tise in vodne poti. Zaradi posebnih težav pri njihovem izvajanju bodo podpore deležni tudi čezmejni projekti.

Stroški teh projektov so ocenjeni na okoli 225 milijard evrov. Skup-

ni stroški za dokončanje čezevropskega prometnega omrežja, sem so vključeni tudi neprednostni projekti skupnega interesa, so ocenjeni na 600 milijard evrov. Potrebne investicije v prometno infrastrukturo do leta 2015 so v novih državah članicah vredne 90 milijard evrov. Pri financiranju teh investicij bodo ključno vlogo igrali instrumenti kohezijske politike.

Opazovanje bistenja vode v čistilni napravi, zgrajeni s finančnimi sredstvi programa ISPA

MADŽARSKA

Železniški obvoz mimo Zalaegerszega

Skupni stroški: 7 687 000 EUR
Prispevek EU: 3 843 500 EUR

“Zaradi podaljšanja železniške povezave med Madžarsko in Slovenijo, zgrajene leta 2001, sedaj preurejamo 80 kilometrov tirov med krajema Zalašlöv in Boba. Prva faza tega projekta ISPA se je z dokončanjem obvoza mimo Zalaegerszega zaključila sredi leta 2003. V novi odsek z dolžino 2,1 km je vključen tudi jekleni železniški most preko reke Zala, dolg 140 m. Za vlake, ki ne ustavljajo na postaji v Zalaegerszegu, se je trajanje potovanja skrajšalo za 10 minut. Izboljšala sta se tako varnost in točnost vlakovnega prometa kot tudi kakovost življenja lokalnega prebivalstva, saj je obvoz zmanjšal vplive na okolje.”

Katalin Pásztyó, Madžarske železnice
pasztyok@mav.hu

SLOVENIJA

Zaščita vodnih virov na Trnovsko–Banjški planoti

Skupni stroški: 6 543 464 EUR
Prispevek EU: 2 561 084 EUR

“Področje Gora na Trnovsko–Banjški planoti je vodni rezervar mesta Ajdovščina in njegove okolice (20 000 prebivalcev). Še do pred kratkim je primanjkovalo pitne vode že ob najmanjši suši. S pomočjo programa ISPA smo zagotovili trajno oskrbo s pitno vodo in zaščito vodnih virov v skladu z direktivo o vodah. V projekt je bila zajeta izgradnja vodovodnega omrežja, čistilne naprave in kanalizacije v vseh zaselkih v bližini zajetij. Aprila 2004 je bilo zgrajenih 40 km vodovodnih cevi in 900 m³ novih rezervoarjev. Kanalizacijsko omrežje v dolžini 10 km bo 3 500 prebivalcem regije omogočilo neposredno priključitev na že delujočo čistilno napravo v Ajdovščini, druga čistilna naprava pa bo zgrajena julija 2005.”

Metka Gorišek, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo
Republike Slovenije
meta.gorisek@gov.si

ROMUNIJA

Integrirano ravnanje z odpadki v mestu Ramnicu Valcea

Skupni upravičeni stroški: 14 673 100 EUR
Prispevek EU: 11 004 825 EUR

“V osrednjem južnem delu Romunije leži mesto Ramnicu Valcea (120 000 preb.), ki še vedno nima skupnega sistema za ravnanje z odpadki. Odlagajo jih na preprostem odlagališču na odprtem v bližini reke Olt in kakšen ducat kilometrov od mestnega središča. Vsaj 20 % prebivalcev nima na voljo nobenih storitev zbiranja gospodinskih odpadkov. Iz tega razloga so mestne oblasti ob pomoči nemške vladne agencije (GTZ) leta 1997 predstavile program za integrirano ravnanje z odpadki. V okviru tega projekta je novembra 2001 Evropska unija dodelila finančna sredstva programa ISPA za izboljšanje zbiranja odpadkov, zaprtje obstoječega odlagališča ter izgradnjo ekološkega odlagališča s sodobno kompostarno.”

Diana Dumitru, direktorica za področje okolja, Ramnicu Valcea
dianad@primariavl.ro (www.primariavl.ro)

BOLGARIJA

Obnova glavnih prometnic

Skupni stroški: 100 000 000 EUR
Prispevek EU: 30 000 000 EUR

“Prvi cestni projekt ISPA v Bolgariji je vključen v Tretji program obnove prometnih poti, katerega namen je obnova več kot 700 km cest in avtocest. Gre za izboljšanje prometne varnosti in zmanjšanje vplivov na okolje. Z obnovo glavnega cestnega omrežja dolžine 260 km v skladu z mednarodnimi standardi se bo skrajšal tudi čas potovanja. Predvidena dela vključujejo prenovo asfaltne prevleke, preprečitev zadrževanja vode, posodobitev signalizacije in cestnih oznak, zagotovitev varnega dostopa in namestitve zaščitne ograje. Izboljšanje glavnega cestnega omrežja bo postavilo bolgarsko prometno infrastrukturo na raven držav Evropske Unije.”

Dobrinka Krasteva, vodja koordinacijske skupine ISPA
D.Krasteva@minfin.bg

Španija: Galicija med zaostankom in napredkom na področju ekologije

Konec težav z odpadki

Po številnih ekoloških katastrofah in da bi zadostila evropskim okoljskim predpisom glede trajnostnega razvoja, je Galicija začela izvajati obsežen program za ravnanje z odpadnimi vodami in trdnimi odpadki. Kohezijski sklad financira velik delež potrebnih investicij.

Sprejem gospodinjskih odpadkov na odlagališču Nostián (La Coruña)

Juan Maneiro je zelo zaposlen človek. Ura je že skoraj 19 in pravkar so mu sporočili, da mora podpisati odločbe o začasnem zaprtju dveh gojišč školjk na severovzhodu Galicije. "Iz preventivnih razlogov," pojasnjuje direktor CCCMM za nadzor nad kakovostjo morskega okolja (CCCMM) in s prstom na zemljevidu kaže na prizadeta območja. "Ne gre za onesnaženje z ogljikovodiki, ampak za biotoksično nevarnost, na katero so nas opozorili odvzeti vzorci. Če bodo jutrišnji podrobnejši testi negativni, bomo odprli vsaj to školjišče, medtem pa bomo obvestili prizadete gojitelje". Rečeno, storjeno. Center pošlje opozorilno SMS sporočilo stotim gojiteljem klapavic.

V Galiciji morja ne zanemarjajo, saj bistveno oblikuje podobo pokrajine in njenih prebivalcev ter daje kruh številnim ljudem, ki so še vedno odvisni od tovrstne primarne gospodarske dejavnosti: "Klapavice ostajajo

naš proizvod številka ena. Vsako leto jih vzgojimo 250 000 ton, kar prinaša 120 milijonov evrov in zagotavlja 10 000 neposrednih delovnih mest. Torej ne pride v poštev, da bi omilili zaščito," pravi Juan Maneiro. Še posebej so zaščiteni "rias", značilni, ustjem podobni zalivi na zahodni obali Španije, kjer so glavna gojišča klapavic, ostrig in drugih vrst školjk, po katerih je Galicija znana.

Na jugu regije leži ria Vigo, ki je eden najlepših in najbolj "rodovitnih" in kjer je skoraj celotna površina morja prekrita s splavi za gojenje školjk. Tamkajšnja obala je med najbolj industrializiranimi v tem delu Španije. Tam živi milijon prebivalcev (tretjina prebivalstva Galicije), kar ustvarja znaten pritisk na krhek ekosistem. Ker je evropska direktiva o mehkužcih¹ stopila v veljavo, se je leta 1993 začela velikopotezna akcija z imenom "Integralno čiščenje ria Vigo". Vred-

⁽¹⁾ Uredba Sveta 91/492/EGS z dne 15. julija 1991, ki določa sanitarne predpise o proizvodnji in trženju mehkužcev z dvema lupinama.

nost investicije ja znašala 90 milijonov evrov, od tega je 80 % prispeval Kohezijski sklad. V desetih letih so v zalivu in okolici zgradili 10 čistilnih naprav in veliko število manjših naprav za predhodno čiščenje papirja, plastičnih materialov in drugih trdnih odpadkov, ki jih čistilne naprave ne morejo odstraniti. *"Prej so se vse odpadne vode izlivala neposredno v morje,"* pojasnjuje Ignacio Niño Taboada, gradbeni inženir pri galicijski vladi. *"Danes pa pred izpustom očistimo 95 % voda."* Ignacio opazuje zlate ribice v kristalno čisti vodi v zadnjem bazenu čistilne naprave v Moaña, ki je bila, kot zadnja v rii, zgrajena leta 2002.

Ravno v času, ko se je voda zaradi vseh navedenih ukrepov začela čistiti, se je na odprtem morju v bližini La Coruñe 13. novembra 2002 zgodil brodolom tankerja Prestige. Izteklo je skoraj 77 000 ton kurilnega olja, kar je povzročilo eno najhujših ekoloških katastrof v zgodovini. K sreči jim je z edinstveno mobilizacijo in čistilno akcijo uspelo omejiti škodo. *"Prizadete so bile predvsem severne obale in obale v provinci La Coruña,"* pravi Juan Maneiro. *"Tukaj, na zahodni obali, so velike količine sveže vode iz rek preprečile vdor ogljikovodikov v rias".* Kakšno oceno lahko direktor ustanove CCCMM poda julija 2004? *"Poldrugo leto po katastrofi so kratkoročne in srednjeročne posledice praktično povsod odpravljene. Še vedno pa ne vemo, kakšne bodo posledice po petih, desetih ali dvajsetih letih ..."*

Tako kot na morju tudi na kopnem

Tako kot na področju čiščenja voda, je Galicija uspešna tudi na področju ravnanja z gospodinjskimi odpadki. Leta 1997 je regija na svojem ozemlju zabeležila 300 nenadzorovanih in 3 000 nelegalnih odlagališč odpadkov. Da bi se obstoječe razmere popravile do leta 2005, so regionalne oblasti pripravile načrt "Plan de Gestión de Residuos Sólidos Urbanos de Galicia" (Načrt za ravnanje z mestnimi trdnimi odpadki v Galiciji), katerega izvajanje so zaupale družbi SOGAMA ("Sociedade Galega do Medio Ambiente" / Galicijska družba za okolje), ter zgradile visokozmogljivo tovarno za predelavo odpadkov.

Med leti 1998 in 2000 zgrajeni "Okoljski kompleks Cerceda" zmore predelati 1 500 ton odpadkov na dan. Njegove storitve uporablja 221 od 315 galicijskih občin, 57 pa se jih na to pripravlja. Gospodinjski odpadki 2 milijonov prebivalcev se najprej zberejo in sortirajo v 37 "prevoznih enotah", posejanih po vsej regiji. Temu sledi prevoz v kamionih ali vlakih do kompleksa Cerceda, ki leži med Santiagom de Compostela in La Coruña. Tam 15 % odpadkov reciklirajo, 85 % pa sežgejo, s čimer pridobijo 515 milijonov kWh električne energije na leto. *"To je verjetno najsodobnejša sežigalnica odpadkov v Evropi,"* trdi predstavnik za stike z javnostjo Esther Campos Mosquera. *"Naša peč je lahko vzor celemu svetu. Deluje po principu 'krožeče fluidizirane plasti', zato za vzdrževanje zgorevanja ni potrebno stalno dodajati plina." Skupni stroški investicije so znašali 270 milijonov evrov, od tega je 72,21 milijonov evrov prispeval Kohe-*

Nadzor kakovosti vzorcev vode iz ustja Arousa

zijski sklad. Kompleks Cerceda je tudi največji lokalni delodajalec. Z besedami Josėja Manuela Paliasa Regura, direktorja človeških virov: *"Neposredno smo ustvarili 375 delovnih mest, tako za slabše kvalificirane kot tudi za visokokvalificirane kadre."*

10. september

Galicijske oblasti je prisilil k hitremu ukrepanju na področju ravnanja z odpadki precej nenavaden dogodek. 10. septembra 1996 se je v največjem galicijskem mestu La Coruñi (450 000 prebivalcev) 200 000 ton odpadkov zaradi zemeljskega zdrsa v glavnem mestnem odlagališču znašlo vzdolž obale. *"Vsega skupaj je zdrsnilo 1,3 milijonov ton odpadkov! Pravi potres!"* pripoveduje mestni predstavnik za stike z javnostjo Mark Guscín. *"Katastrofa je okrepila ekološko ozaveščenost na mestni in regionalni ravni. Takrat je mestni svet ravnanje z odpadki uvrstil na seznam kratko-, srednje- in dolgoročnih prioritet. Izmislili so si tudi novo geslo: trajnost."*

Začeli so s čiščenjem območja. To ogromno delo so opravila številna podjetja, ki so se odzvala povsem spontano. Osem mesecev po dogodku, maja 1997, je osem občin, ki so uporabljale odlagališče, sprejelo načrt za ravnanje z mestnimi odpadki. Ukrepi so predvidevali: varno zaprtje odlagališča, regeneracijo in preoblikovanje prostora v rekreacijsko območje ter ločeno zbiranje in vrednotenje odpadkov.

Januarja 1998 se je začela ekološka regeneracija in preoblikovanje prostora v rekreacijske površine. Projekt je bil sestavljen iz štirih faz: odvoz odpadkov in zaprtje odlagališča, dekontaminacija terena, preoblikovanje v park (ureditev okolice, zasaditev dreves ...) ter ureditev poti in dostopa. Novi park Bens so odprli junija 2001. Na površini 60 ha so prijetno združili s koristnim. Na ta način so poplačali ves trud, ki ga La Coruña že vrsto let vlaga v olepšanje okolice.

Poleg finančnih sredstev (15,3 milijonov evrov, od tega je 10,4 milijonov evrov prispeval ESRR) je preureditev odlagališča zahtevala tudi precejšnje tehnične zmogljivosti: odstraniti in stisniti je bilo treba 750 000 m³ zemlje, napraviti neprepustno površino v velikosti 21 ha, položiti 14 km odtočnih cevi in namestiti 76 senzorjev, povezanih s 4,5 km cevi za odvajanje plina. *“Projekt je bil zahteven, saj smo ob zapiranju starega odlagališča morali poskrbeti še za 185 000 ton gospodinjskih odpadkov na leto, ki so prihajali sem vse do odprtja tovarne za predelavo odpadkov septembra 2000,”* pravi Luis Fernando Roade Rodríguez, direktor za področje okolja mesta La Coruña.

Ostal pa je še en cilj projekta: izgradnja tovarne za predelavo odpadkov na hribu v bližini parka. Dokončati bi jo morali že oktobra 1998, vendar so jo šele decembra 2003. Posebnost tovarne Nostián je v tem, da za proizvodnjo 6 megavatov električne energije letno uporablja kot gorivo metan, ki ga pridobi iz 40 % zbranih organskih odpadkov, ter plin izpod površja parka. Ostalih 60 % organskih odpadkov kompostirajo. Celotni stroški infrastrukture so znašali 59,5 milijonov evrov, Kohezijski sklad pa je prispeval 10,5 milijonov evrov.

■ Park Bens med in po obnovitvenih delih

Napeti vse sile

“V Galiciji ni več nobenega nenadzorovanega odlagališča odpadkov. Smo vodilni na tem področju v Španiji, saj predelamo oz. recikliramo kar polovico vseh odpadkov. Dosegli smo raven, ki je primerljiva z Nemčijo. To je konkreten rezultat Kohezijskega sklada!” pravi direktor tovarne Daniel Otero. *“Naš cilj je predelava 65 % zbranih*

odpadkov. Za zdaj še ni metode, po kateri bi predelali čisto vse odpadke. Rešitev se skriva drugod, v miselnosti: vsakdo bi moral zmanjšati količino odpadkov v lastnem smetnjaku.”

Tako kot SOGAMA, ki pripravlja tedenske radijske oddaje o ekologiji, je tudi tovarna Nostián zelo dejavna pri ekološkem ozaveščanju in izobraževanju. Mesto La Coruña ima na voljo *“Ecobus”*, ki kroži po mestu. 20 000 šolarjev je redno vključenih v te kampanje. *“Začeli smo s prodajo smetnjakov za lažje sortiranje gospodinjskih odpadkov. Treba je napeti vse sile,”* pravi Javier Ramírez, mestni uslužbenec pristojen za okolje.

Napeti vse sile je tudi geslo Covadonge Salgado, namestnice direktorja Centra za nadzor nad kakovostjo morskega okolja. *“Ozaveščanje prebivalstva mora biti združeno z delovanjem velike okoljske infrastrukture, ki jo financira Kohezijski sklad. Sem lahko štejemo tudi ostale, manjše evropske projekte. V mislih imam projekt LIFE za reciklažo ribjih odpadkov v Vilagarcii de Arousa. Ta projekt je bolj pomemben s pedagoškega kot ekološkega vidika: uči nas, da najbolje ravnamo z odpadki takrat, ko jih proizvedemo čim manj.”*

Španski načrt za ravnanje z odpadki

Španska vlada je skupaj s predstavniki avtonomnih pokrajin, odgovornimi za okolje, 7. januarja 2000 potrdila nacionalni načrt za ravnanje z odpadki.

Cilji načrta so ekološko ozaveščanje, ločeno zbiranje odpadkov, reciklaža, predelava organskih odpadkov in zbiranje ostankov v nadziranih skladiščih. Izvajanje financira Kohezijski sklad. Ta je Španiji med leti 2000 in 2003 za ravnanje z odpadki namenil več kot 1,1 milijarde evrov. Prednost so imeli projekti za ravnanje s trdimi mestnimi odpadki in ločeno zbiranje, kompostarne, tovarne za predelavo pnevmatik in sortirnice.

Irsko

«Zaščita ustja reke Shannon»

Seamus Ryan, vodja inženirjev, Limerick Main Drainage

Mesto Limerick leži v zahodnem delu osrednje Irske, okoli 80 km od ustja reke Shannon. Vpliv plimovanja je čutiti tudi malce višje nad mestom. Že od časov, ko so mesto ustanovili Vikingi, se kanalizacijske vode stekajo neposredno v največjo irsko reko Shannon. Njen pretok omogoča dobro razredčenje odpadnih voda in zmanjšuje vpliv na kakovost vode. Limerick z okolico ima okoli 100 000 prebivalcev, njihovo število pa raste za 1,7 % na leto. Mesto že nekaj časa načrtuje izgradnjo čistilne naprave in omrežja petdesetih zbiralnikov kanalizacijskih voda, vendar so se vsi tovrstni načrti izkazali za zelo drage in kompleksne. Direktiva 97/271/EGS, ki zahteva sekundarno čiščenje voda v obrečnih mestih ob plitvih zalivih velikosti, kot je Limerick, in evropska finančna pomoč bosta dali ustrezen zagon za izvedbo del.

Poleg usklajenosti z Direktivo 97/271/EGS, bo projekt postal del načrta *Shannon Estuary Water Quality Plan* (Načrta za zagotavljanje kakovosti vode v ustju reke Shannon), ki pokriva celotno ustje in določa merila in predpise o kakovosti vode v ustju reke Shannon. Projekt bo omogočil tudi nadaljnji komunalni, trgovski in industrijski razvoj mesta in njegove okolice.

Ker projekt sega na velik del sosednjega ozemlja, s katerim upravlja grofiji Limerick in Clare, so se vse tri strani odločile za sodelovanje, vodenje pa so prevzele oblasti mesta Limerick.

Že v fazi načrtovanja so se zagovorniki projekta zavzeli za ohranitev lokalne kulturne dediščine in občutljivih habitatov v bližini gradbišča. Arheologi so izkopali več kot 10 000 predmetov. Najlepše so razstavili v mestnem muzeju v Limericku.

Čistilna naprava Bunlicky

Reka Shannon s svojimi mokrišči je znana kot naravno območje evropskega pomena. Eden od ciljev projekta je tudi izboljšanje kakovosti rečne vode in zaščita številnih vrst ptic, rib in nevretenčarjev. Odgovorni so sprejeli posebne ukrepe za zaščito dveh redkih rastlinskih vrst in vrsto krhkih habitatov v okolici mesta. En sam primerek rastline *Triangular Club Rush* je moč najti le še na britanskih otokih in ji zato grozi izumrtje. Za kar največjo zaščito te redke rastlinske vrste so preusmerili kanalizacijo in prestavili cevi za izcedno vodo iz čistilne naprave Bunlicky nekoliko nižje. Razširitev nekaterih mokrišč bo v veliki meri pripomogla k izboljšanju ekološkega ravnotežja v regiji.

Čistilna naprava ima nominalno zmogljivost 130 000 PE¹ s pretokom v sušnem obdobju 29,250 m³/dan in maksimalnim pretokom 865 l/s. Njena sposobnost organske razgradnje je 7 800 kg BPK/dan². Iz usedlin primarnega in biološkega čiščenja odstranijo vodo in jih posušijo s centrifugiranjem v vročem zraku. Temperatura vstopnega zraka znaša okoli 545 °C, usedline v obliki kroglic na izstopu pa imajo 80 °C. Ustrezno trajanje in visoke temperature postopka zagotavljajo uničenje patogenih mikroorganizmov, zato je proizvod kot gnojilo uporaben v vrtnarstvu, kmetijstvu in gozdarstvu.

Projekt obsega tudi izgradnjo 48 km kanalizacijskega omrežja, za kar bodo uporabili cevi premera 2,7 m in črpalne postaje z zmogljivostjo 11 800 l/s (vključno s pretokom v deževnem obdobju). Obvod na dnu reke Abbey River so zalili z betonom in zgradili jez s prelivom. Jez pri Limericku sedaj omogoča plovbo po celotni dolžini reke Shannon.

Odločitev za izgradnjo kanalizacijskega omrežja in jezu je precej prispevala k znižanju skupnih stroškov. Ti bodo znašali nekaj več kot 200 milijonov evrov, Kohezijski sklad pa bo financiral največ 85 % sredstev za glavno čistilno napravo, črpalno postajo in nekaj obvodnih kanalov. Ostale stroške bo v okviru nacionalnega razvojnega načrta za obdobje 2000-2006 krilo irsko ministrstvo za finance.

Kontakt: sjryan@limerickcity.ie

Spletna stran: www.lmdpo.com

(¹) PE (populacijski ekvivalent) je enota za onesnaženje voda s tovarniškimi ali gospodinjstvi preračunana na dnevni prispevek človeka.

(²) BPK (biološka potreba po kisiku) je enota za kakovost vode in biološko razgradnjo na različnih stopnjah čiščenja odpadnih voda.

Madeira (Portugalska)

“Kohezijski sklad, vzvod za trajnostni razvoj najbolj oddaljenih regij”

João Reis, predsednik pristaniških oblasti Avtonomne regije Madeira

Najbolj oddaljene otoške regije EU, med njimi tudi Avtonomna regija Madeira (RAM), so zelo odvisne od dostopnosti. Ev-

ropska unija se tega dejstva dobro zaveda, zato bo finančno prispevala k izgradnji in posodobitvi infrastrukture. Pri tem je še posebej pomembna vloga Kohezijskega sklada. Eden njegovih zadnjih projektov je povečanje mednarodnega letališča na Madeiri.

V oddaljeni otoški regiji, kot je Madeira, pa je pomembna tudi pristaniška infrastruktura. Ta ne pomeni le osnove za redni trgovski promet, ampak je tudi dejavnik za razvoj turističnega sektorja, predvsem navtičnega turizma in spremljajočih dejavnosti.

Glavno pristanišče na Madeiri Funchal je vse od nastanka zadovoljivo igralo vlogo trgovskega in potniškega pristanišča. Razvoj regije v zadnjih desetletjih pa se je odrazil tudi v sočasni rasti potniškega in trgovskega prometa. Zaradi fizičnih omejitev pristanišča je prišlo do zastoja pristaniških dejavnosti in konflikta med različnimi vrstami prometa, kar se je odrazilo v zmanjšanju kakovosti in konkurenčnosti storitev. Regionalne oblasti so se v okviru načrta za integrirani razvoj pristaniške infrastrukture v regiji Madeira dogovorile o oblikovanju rešitve, ki bi po eni strani prinesla takojšen odgovor na sedanje probleme in po drugi regijo pripravila na bolj dolgoročne izzive.

Sprejeta rešitev vključuje koriščenje že realiziranih vlaganj v obstoječo pristaniško infrastrukturo v Caniçalu, ki je bila prvotno namenjena prostocarinski industrijski coni. S programom za nakup opreme, izgradnjo pomolov in ploščadi naj bi pristanišče Caniçal preoblikovali v novo trgovsko pristanišče na Madeiri, katerega zmogljivosti naj bi zadostovale za sedanje in prihodnje potrebe prometa. Tako bi sprostili pristanišče Funchal in ga namenili za navtični turizem ter ostale turistične dejavnosti. Pristaniške oblasti so Evropski

komisiji predstavile projekt za izgradnjo trgovskega pristanišča Caniçal v skupni vrednosti 73,5 milijonov evrov, pri čemer znaša delež Kohezijskega sklada 42,6 milijona evrov.

Državne oblasti zdaj presoajo tri druge projekte, ki tvorijo sestavni del načrta za nadaljnji razvoj. Predvideni ukrepi teh treh projektov zajemajo izgradnjo cone za logistično podporo pristanišču Porto Novo, preoblikovanje pristanišča Funchal v pristanišče za navtični turizem (v skladu s priporočili načrta za razvoj turizma v avtonomni regiji Madeira) ter ureditev pristanišča na otoku Porto Santo v prometne, rekreacijske in turistične namene.

Z izvedbo navedenih projektov bo Madeira dobila vrsto optimalno zasnovanih in ustrezno integriranih logističnih ter prometnih objektov. Uresničen pa bo tudi eden temeljnih ciljev EU: krepitev gospodarske, socialne in ozemeljske kohezije v korist njenih državljanov.

Kontakt: joaoreis@apram.pt

Spletna stran: <http://www.portosdamadeira.com>

Pristanišče Caniçal

GRČIJA

Obvoznica v Patrasu

Skupni stroški: 68 810 508 EUR
Upravičeni stroški: 48 580 218 EUR
Kohezijski sklad: 41 293 186 EUR

«Odsek prometnice 'PATHE', avtoceste Patras-Atene-Solun oz. nove obvoznice v Patrasu je kot blagoslov za mesto in njegove prebivalce. Stara glavna cesta je vodila v središče mesta in tako ustvarjala prometne zamaške in onemogočala dostop do pristanišča. Tretje največje grško mesto se je rešilo tranzitnega prometa (15 000 avtomobilov na dan) in za obvoz je sedaj potrebnih samo 15 minut v primerjavi z eno uro vožnje po mestu. Obvoznica je dolga 18,5 km (polovico je financiral Kohezijski sklad), na njej pa je 12 predorov, 8 viaduktov, 9 mostov in 5 križišč. Največjo skrb so posvetili varnosti in varovanju okolja: zasaditev dreves in druge oblike urejanja krajine, zaščita arheoloških najdišč, preoblikovanje starega odlagališča in površine za rekreacijo ...»

Dimitrios Tassiopoulos, vodja oddelka za planiranje,
 EYDE Motorway PATHE
pathe@tee.gr

IRSKA

Železniška postaja Heuston in jugozahodni železniški koridor

Skupni stroški (1. faza): 135 800 000 EUR
Prispevek EU (1. faza): 75 000 000 EUR

«Posodobitev železniške postaje Heuston in jugozahodnega koridorja je eden najpomembnejših projektov za izboljšanje železniškega omrežja v okolici Dublina. Uporabnikom bo omogočala lažje razlikovanje med primestnimi in Intercity vlaki, ki povezujejo Dublin in Cork. Prva faza projekta na postaji Heuston je vsebovala naslednja dela: izgradnja in signalizacija novih tirov s preходом med peroni 5 in 9, podaljšanje proge do Inchicora, preoblikovanje nivojskega prehoda za pešce in podaljšanje galerij za pešce. Druga faza je obsegala uvedbo dodatne linije med Inchicorom in Cherry Orchardom ter dveh dodatnih tirov med Cherry Orchardom in Hazelhatchom vzdolž jugozahodnega koridorja. Projekt je bil ob spoštovanju časovnega in finančnega okvira zaključen februarja 2004. Postaja Heuston sedaj že obratuje s polno paro.»

Tom Finn, direktor za projektiranje, Iarnrod Eireann
tom.finn@irishrail.ie

ŠPANIJA

Odstranitev pesticida lindana

Skupni stroški: 47 692 231 EUR
Prispevek EU: 38 153 785 EUR

«Skozi čas so odpadki iz tovarne za proizvodnjo zelo strupenega pesticida lindana (HCH) zastrupili velike površine na levem bregu reke Nervión-Ibaizabal in s tem ogrozili prebivalstvo mesta Bilbao. Da bi rešila ta problem, se je baskovska vlada odločila za premestitev zemlje, kontaminirane z lindanom in težkimi kovinami, na strogo varovano odlagališče in izgradnjo obrata za uničenje tega pesticida. Zahvaljujoč vložku v višini 12,5 milijonov evrov je obrat v letih od 1999 do 2001 predelal že 3 200 ton lindana. Tako so očistili 191 480 m² zemeljskih površin.»

José Luis Aurrecochea Urquijo, generalni direktor, IHO-BE, Javno podjetje za upravljanje z okoljem Baskovske vlade
dgeneral@ihobe.net

PORTUGALSKA

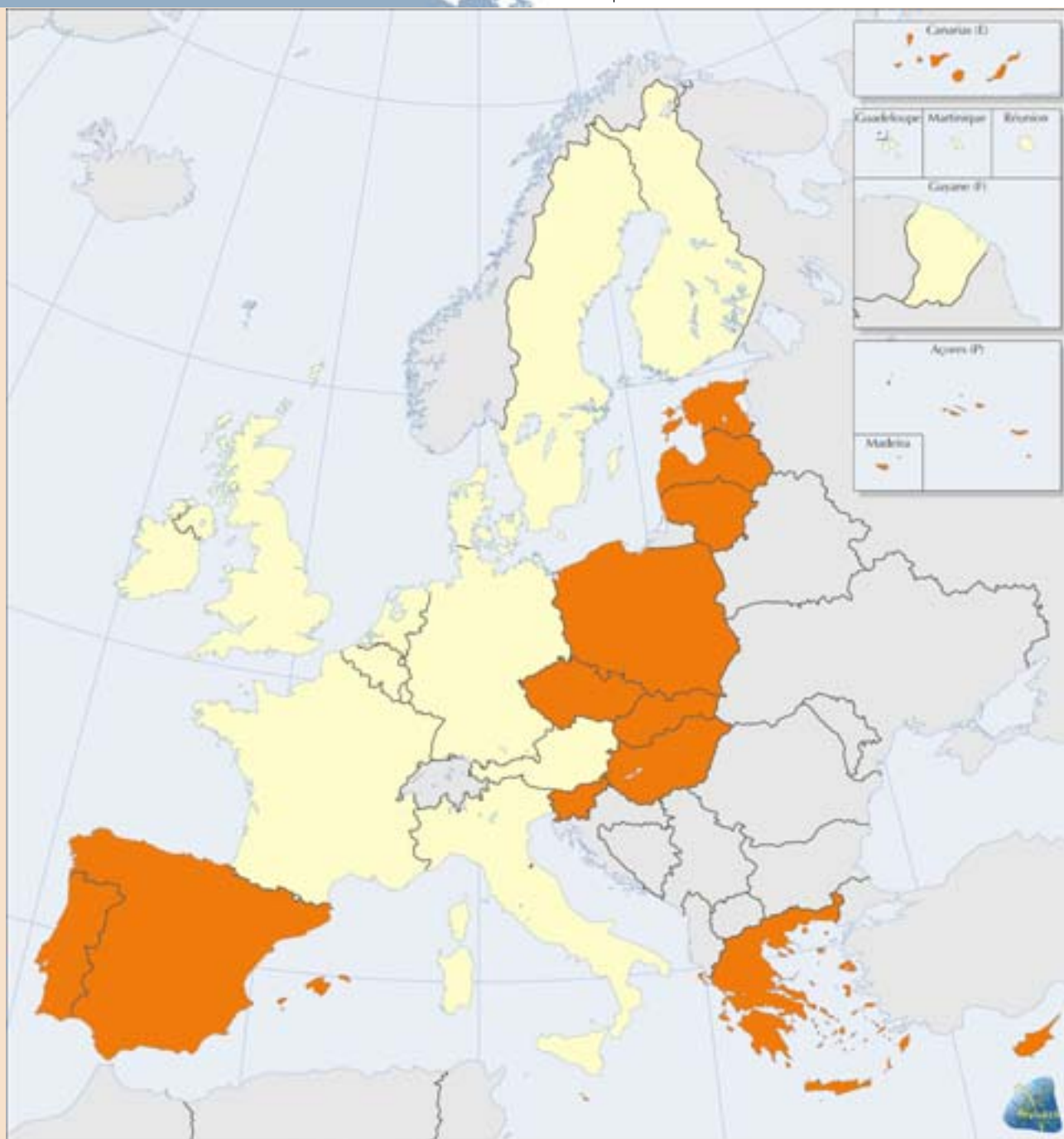
Oskrba in čiščenje vode v regiji Alto Zêzere in Cóa

Skupni stroški: 178 403 880 EUR
Prispevek EU: 112 394 450 EUR

«Medobčinski sistem za oskrbo in čiščenje vode regij Alto Zêzere in Cóa deluje v okrožju Guarda in deloma v okrožju Castelo Branco (Beira Interior, osrednja regija). Cilj tega projekta Kohezijskega sklada je zagotoviti zadostne količine kakovostne pitne vode na tem območju in odpraviti pomanjkljivo čiščenje odpadnih voda, predvsem industrijskih odpadkov. S trajnim upravljanjem in sprejetjem optimalnih rešitev na tem področju bo projekt prispeval k izboljšanju ekoloških razmer ter kakovosti življenja prebivalcev in tako spodbudil družbenoekonomski razvoj celotne regije. Projekt bo predvsem prispeval k zmanjšanju industrijskega onesnaževanja in ohranjanju ekosistemov.»

Arménio de Figueiredo, inženir, predsednik Sveta za upravljanje z vodami Zêzere e Cóa S.A.
a.figueiredo@adp.pt

Kohezijske države (2004-2006)

- Države prejemnice sredstev Kohezijskega sklada
- Države članice prejemnice sredstev Kohezijskega sklada

Inforegio News na spletu

Obiščite spletno stran Inforegio, kjer je predstavljena celotna evropska regionalna politika. Za najnovejše informacije izberite "Newsroom":

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/newsroom/index_en.htm

Evropska komisija,
Generalna direkcija "Regionalna politika"
Oddelek 01 – "Informacije in komunikacije"
Thierry Daman
41, avenue de Tervuren, B-1040 Bruxelles
Faks +32 2 296 60 03
E-pošta: regio-info@cec.eu.int
Internet: http://europa.eu.int/comm/dgs/regional_policy/index_

Informacije o regionalni pomoči EU
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

ISSN 1725-8278

© Evropske skupnosti, 2004
Razmnoževanje dovoljeno pod pogojem izrecne navedbe vira.

Printed in Belgium

Urad za publikacije

Publications.eu.int